
Reflecties op reflexief recht

N.J.H. Huls & H.D. Stout (red.)

Th.H.M. de Beer (eindred.)

met bijdragen van:

Ph. Eijlander
S.R. Formsma
A. Frank
R. Hoogerboord
N.J.H. Huls
A.L. van Kempen
A. Kosto
A.H. Peterse
R. Roeland
D.W.P. Ruiter

L. Schaap
J.P. Scheele
P.C.M. van Seters
H.D. Stout
G.C.M. Teubner
M.J.W. van Twist
I.C. van der Vlies
W.J. Witteveen
B.R. Ziegler-Jung
P.J.J. Zoontjens

W.E.J. Tjeenk Willink - Zwolle 1992

Inhoudsopgave

Reflecties op reflexief recht	1
<i>N.J.H. Huls & H.D. Stout</i>	
1 Algemeen	1
2 De wetgever ter discussie	2
3 De wetgever ter discussie in de wetenschap	4
4 De wetgever ter discussie in de politiek	8
5 De wetgever stelt zichzelf ter discussie	9
6 De visie van Hirsch Ballin	10
7 De analyse van Teubner	12
8 De inhoud van deze bundel	13

Deel I

ALGEMENE INLEIDINGEN

Complementaire verhoudingen	19
<i>A. Kosto</i>	
1 Inleiding	19
2 Meer aandacht voor zelfregulering	20
3 Geconditioneerde zelfregulering nader beschouwd	21
4 Zelfregulering primair, overheidsregulering subsidiair	23
5 Creatief wetgeven	24
6 Rechtsstaat, wetgeving en zelfregulering	25
7 Uitwerking in het justitiebeleid	26

Dilemma's van modern beleidsrecht	29
<i>P.C.M. van Seters</i>	
1 Beleidsrecht	30
2 Reflexief recht	34
3 Regulatieve crisis	37
Reflexieve en autopoietische tendensen in de wetgevingspraktijk	43
<i>N.J.H. Huls</i>	
1 Inleiding	43
2 Zicht op wetgeving	44
3 Zelfreferentialiteit van het recht	45
4 Ook de maatschappelijke organisaties zijn zelfreferentieel gesloten	49
5 Juridische hypercycli	50
6 Bestaande reflexieve elementen	52
7 Een reflexievere wetgever?	54
8 Teubner: diëtist of opticien	55
Schrijft de wet zichzelf?	57
<i>W.J. Witteveen</i>	
1 Autopoiese	57
2 Zelfregulering?	58
3 Vier soorten systemen	59
4 Verwarring over wetgeving	61
5 Gesloten systemen en exclusieve rationaliteit	62
6 Een wetgevingsstrategie	66
7 Een voorbeeld: de erkenning van patiëntenrechten	66
8 Geen recht zonder juristen	69
9 De jurist als vertaler	69
Reflexief recht: de kracht van niet-statelijk recht	71
<i>G.C.M. Teubner</i>	
1 Inleiding	71
2 De kritiek van Van Seters	74
3 De kritiek van Witteveen	76
4 De opmerkingen van Kosto	79
5 De voorbeelden van Huls	81

Deel II
ZES CONCRETE WETGEVINGSPROJECTEN

Een zoektocht naar zelfregulering; de WHW	87
<i>J.P. Scheele</i>	
1 Inleiding	87
2 Ontstaan en ontwikkeling van de WHW	88
3 De WHW, autopoiëtisch?	94
 Wie spreekt er van zelfregulering?	 99
<i>P.J.J. Zoonjens</i>	
1 Inleiding	99
2 Het hoger onderwijsbestel	100
3 De verhouding tussen overheid en universiteiten	101
4 Zelfregulering	104
5 De modellen van Jue	107
6 Tot slot	109
 Paracommercialisme en zelfregulering in de Drank- en Horecawet	 111
<i>S.R. Formsma</i>	
1 Inleiding	111
2 De Drank- en Horecawet	112
3 Het verschijnsel 'paracommercialisme'	112
4 De aanloop naar wetswijziging	114
5 Het nieuwe instrumentarium	116
6 Ten slotte	121
 Zelfregulering in de Drank- en Horecawet	 125
<i>D.W.P. Ruiter</i>	
1 Inleiding	125
2 Deregulering en zelfregulering	125
3 Functionele equivalentie	126
4 Gelijkwaardigheid	127
5 Differentiatie	128
6 Vuistregels	128
7 Besluit	129

Elementen van reflexief recht in de WPR?	131
<i>B.R. Ziegler-Jung</i>	
1 Inleiding	131
2 Regulering, zelfregulering	132
3 Welke criteria stelt reflexief recht aan de wettelijk geconditioneerde zelfregulering?	133
4 De plaats van zelfregulering in de WPR	135
5 Elementen van reflexief recht in de regelingen omtrent gedragscodes	139
6 Conclusies	141
De WAGW: goed geregeld?	143
<i>R. Roeland</i>	
1 Inleiding	143
2 Historisch overzicht	143
3 Balans	149
4 Kritiek	150
5 Wettelijk geconditioneerde en gestructureerde zelfregulering?	151
6 Conclusie	152
Eigenaardig recht: reflexief recht of reflexrecht	155
<i>L. Schaap & M.J.W. van Twist</i>	
1 Inleiding	155
2 Zelfregulering	156
3 Zelfregulering en overheidsregulering	157
4 Zelfregulering en reflexief recht	160
5 Betekenis toekennen is onderscheiden	161
6 Openheid door geslotenheid	162
7 Reflexiviteit en rationaliteit	163
8 Zelfreferentialiteit en (on)bestuurbaarheid	164
9 Reflexieve besturing	165
10 Zelfregulering: reflexief recht of reflexrecht. De WACW	166
11 Besluit: van zelfregulering naar reflexief recht	167
Convenanten in het sociale vernieuwingsbeleid	169
<i>A. Frank & R. Hoogerboord</i>	
1 Inleiding	169
2 Gevolgde procedure	171
3 Maatwerkconvenanten en modelconvenanten	174
4 Conclusies	176

Autopoïese en sociale vernieuwing: een contradictie in terminis?	177
<i>I.C. van der Vlies</i>	
1 Inleiding	177
2 Biologische en sociale systemen	178
3 Normatieve werking	178
4 Sociale autopoïetische systemen	179
5 Autopoïetische systemen en sociale vernieuwing	180
6 Autopoïetische systemen: kunstmatige constructies?	181
7 Juiste systemen	182
8 Beïnvloeding	183
9 Politieke en normatieve waarden	184
10 Ten slotte	184
Het convenant verpakkingen	185
<i>A.L. van Kempen</i>	
1 Inleiding	185
2 Het convenant verpakkingen	186
3 Het proces	187
4 Zicht op wetgeving	195
5 Evaluatie	197
Verpakkingsconvenant: element in een alternatieve sturingsstrategie	199
<i>A.H. Peterse</i>	
1 Inleiding	199
2 Cybernetica en autopoïese	199
3 Voorgeschiedenis van het verpakkingsconvenant	202
4 Kritiek op de bijdrage van Van Kempen	206
5 Conditie	207
Deel III	
Nabeschouwingen	
Wat Teubner ons leert	213
<i>Ph. Eijlander</i>	
1 Inleiding	213
2 Autopoïese als metafoor	213
3 Teubner en wetgevingsbeleid	214
4 De wet bestaat niet	216
5 Wetgeving: geen monopolie, maar samenspel	217

Reflexiviteit, autopolese en rechtsstatelijkheid	219
<i>N.J.H. Huls & H.D. Stout</i>	
1 De betekenis van Teubners rechtstheorie	219
2 Bouwstenen voor een reflexief wetgevingsbeleid	224
3 De wetgevingsprojecten	232
4 Ten slotte	236
Over de auteurs	237